

Фактологична справка

Икономическите ползи

от НАТУРА 2000

Мрежата „Натура 2000“

През март 2010 г. държавните и правителствените ръководители на държавите-членки на ЕС, си поставиха амбициозната цел за спиране на загубата и възстановяване на биологичното разнообразие в Европа до 2020 г. През май 2011 г. Европейската комисия прие нова стратегия на ЕС за биологичното разнообразие, която съдържа политическата рамка за постигането на тази цел.

Директивата за местообитанията и Директивата за птиците представляват основен елемент в тази стратегия. Заедно те дават възможност на всичките 28 държави-членки на ЕС, да работят съвместно в рамките на обща правна рамка за опазване на нашите най-застрашени видове и ценни естествени местообитания.

В основата на двете директиви е заложено създаването на европейска мрежа от природни територии, известна като мрежата „Натура 2000“. Това е най-важното практическо действие, предприето в целия ЕС за спиране на загубата и възстановяване на биологичното разнообразие.

Понастоящем мрежата включва над 26 000 сухоземни и морски зони, което я прави най-голямата координирана мрежа от територии с голяма стойност на биологичното разнообразие в света.

Общо „Натура 2000“ обхваща почти една пета от сушата на ЕС, както и значителни части от заобикалящите морета. Благодарение на своя мащаб тя представлява много повече от убежище за застрашени видове и редки местообитания. Тя спомага така също за опазването на безброй други ценни биологични видове и здрави екосистеми.

В това си качество тя е залегнала в основата на европейската екосъобразна инфраструктура и изпълнява важна роля в опазването на нашия жив природен капитал, от който всички ние зависим.

Предоставяне на жизненоважни екосистемни услуги

Освен опазване на биологичното разнообразие за бъдещите поколения мрежата „Натура 2000“ предоставя широк набор от други важни ползи за обществото и икономиката посредством потока от екосистемни услуги.

Здравите сладководни екосистеми, например, осигуряват чиста вода и спомагат за отстраняване на замърсителите от заобикалящата среда. Непокътнатите влажни зони действат като естествени буфери срещу наводнения, като абсорбират излишните дъждовни води. Торфените находища спомагат за привличането и съхраняването на въглеродния диоксид, който е основната причина за изменението на климата, а горите подобряват качеството на въздуха и почвата.

Освен това „Натура 2000“ спомага за запазването на естествените опрашители, за опазването на природните дадености и естетическите ценности, както и за подкрепа на туризма и отдиха. Благодарение на това, че осигурява привлекателни свободни пространства, тя дава множество възможности за икономически дейности, основани на тези ценни природни активи.

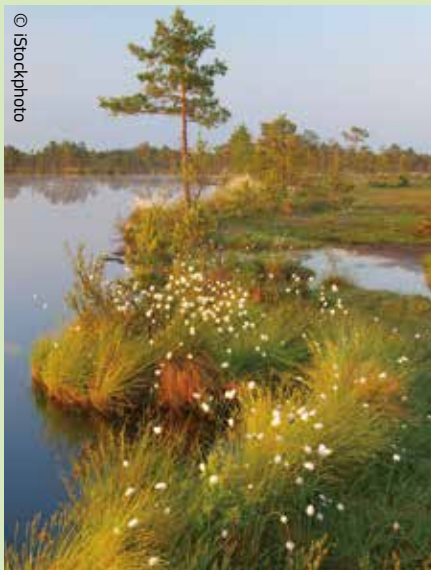
Здравите и добре функциониращи екосистеми, които се поддържат в защитените зони, не само могат да увеличат диапазона от екосистемни услуги, но също така и способността на екосистемите да устояват и да се приспособяват към природните бедствия и смущения (напр. изменението на климата) така също и извън границите на зоната.

Съществено важно обаче, за да може мрежата „Натура 2000“ да разгърне своя пълен икономически потенциал и възможности за опазване на биологичното разнообразие, е да бъдат положени всички усилия за възстановяване на зоните до по-благоприятно състояние. Положителните природозащитни действия са съществено важни, ако искаме да опазим биологичното разнообразие на Европа за бъдещите поколения и да оптимизираме социално-икономическите ползи от здравите и добре функциониращи екосистеми.

Здравите сладководни екосистеми осигуряват чиста вода и служат като естествени буфери срещу наводнения, като абсорбират излишната вода.

Оценяване на икономическата стойност на различните видове екосистемни услуги

СЪХРАНЕНИЕ НА ВЪГЛЕРОД: Мрежата „Натура 2000“ предоставя ключово важната услуга за съхраняване на въглерод, като показва същественото полезно взаимодействие между биологичното разнообразие и мерките за смекчаване на изменението на климата и за приспособяване към него

Като цяло в много защитени зони по Натура 2000 се опазват екосистеми (напр. гори, влажни зони, торфища, пасища, морски и крайбрежни зони...), които понастоящем са важни за съхранението на въглерод и предлагат значителни възможности за допълнително задържане на въглерод. По оценки понастоящем в мрежата „Натура 2000“ се съхраняват около 9,6 млрд. тона въглерод, което е равно на 35 млрд. тона CO₂, чиято стойност се изчислява на **600-1 130 млрд. EUR** (стойност на запасите през 2010 г.), в зависимост от определената цена за тон въглерод.

В бъдеще може да се очаква тази стойност на въглерода да се повиши, особено ако се подобри природозащитния статус на мрежата. Мерките на място, които оказват положително въздействие върху въглеродните потоци, включват възстановяването на влажни зони, торфища и агро-лесовъдните екосистеми. Обратно, политиките, които насърчават преобразуването на пасища в земеделска земя, ще доведат до освобождаването на запасите от CO₂ в атмосферата.

ПРИРОДНИ БЕДСТВИЯ: Зоните по Натура 2000 предлагат потенциал за значителни икономии и намаляване на щетите, предизвиквани от екстремни метеорологични явления

Природните бедствия причиняват значителни щети в целия ЕС. За периода 1990-2010 г. стойността на икономическите загуби от природни бедствия в ЕС-25 възлиза на около 163 млрд. EUR. В защитените зони, като тези по Натура 2000, се поддържат здрави, непокътнати и силни екосистеми, които изпълняват жизнено важна роля в смекчаването на въздействията от бедствията (като наводнения, лавини, свлачища) и намаляването на цялостната уязвимост на общностите от тези бедствия.

Макар ползите от намаляването на риска от природни бедствия да са в значителна степен специфични за отделните зони, добре функциониращите екосистеми могат да предложат ефективни средства за смекчаване, често на много по-ниска цена от предприеманите от хората мерки. Например в зоната по Натура 2000 Kalkense Meersen в Белгия е оценено, че възстановяването на природата по поречието на реката посредством възстановяване на влажни зони и местообитания в устието може да осигури ползи от намаляване на наводненията на стойност **640 000-1 650 000 EUR годишно**.

ПРОДОВОЛСТВЕНА СИГУРНОСТ И СНАБДЯВАНЕ: В зоните по Натура 2000 се срещат разнообразни ценни растения и животни, като опрашващи насекоми, които са важни за обществото

Услугите по опрашване от насекомите са важни за Европа, като годишната им стойност се изчислява на **14 млрд. EUR** на година, което представлява 10% от земеделското производство на храна за консумация от човека през 2005 г. От съществуващите данни обаче не може да се определи дела на тези от Натура 2000 и от по-широката екосъобразна инфраструктура.

Много защитени зони по Натура 2000 подпомагат така също важни земеделски практики. Земеделската земя обхваща почти 50% от територията на ЕС, като земеделските екосистеми представляват 38% от повърхността на зоните по Натура 2000. Земеделието с висока природна стойност може да предложи значителни ползи за биологичното разнообразие, както и да подпомогне подкрепата на местните породи, опазването на генетичното разнообразие и повишаването на устойчивостта на сектора.

За повече информация вж. доклада на Комисията:

The economic benefits of the Natura 2000 Network: Synthesis report 2012

Оценяване на икономическите ползи от „Натура 2000“

Според скорошни изследвания на Комисията ползите, произтичащи от „Натура 2000“, се оценяват в порядъка на 200-300 млрд. EUR годишно. По преценки всяка година в защитените зони по „Натура 2000“ се регистрират 1,2-2,2 млрд. дни, прекарани от посетители, което осигурява свързани с отдиha ползи в размер на 5-9 млрд. EUR годишно.

В Европа около 4,4 милиона работни места и 405 млрд. EUR годишен оборот са пряко свързани с поддържането на здрави екосистеми, значителна част от които се намират в рамките на „Натура 2000“.

Въпреки че тези цифри са само приблизителни, предварителните резултати вече показват, че икономическите ползи от мрежата „Натура 2000“ доста превишават разходите, които са свързани с управлението и опазването на този важен ресурс. Последните се изчисляват на около 5,8 млрд. EUR годишно, което е малка част от потенциалната стойност за обществото.

Точното изчисление на съотношението разходи-ползи ще зависи, разбира се, от редица фактори, включително местоположението на зоните и земеползването в тях. Всички данни до момента обаче сочат, че добре управляваната мрежа „Натура 2000“ ще осигури ползи, които многократно превишават свързаните с поддържането ѝ разходи.

Следователно инвестирането в „Натура 2000“ е обосновано не само от икономическа гледна точка, но предлага също така реална стойност за вложените средства с оглед на широкия диапазон от предлагани екосистемни услуги. Тези ползи обаче ще бъдат отчетени като сериозни само, ако икономическата им стойност бъде отразена по подходящ начин при вземането на решения и изготвянето на отчетите от страна на обществото.

Инвестиране в „Натура 2000“ за благото на всички

Напълно функциониращата мрежа „Натура 2000“ ще позволи по-последователно и ефективно използване на нашия ценен природен капитал, както и ще подтикне развитието на по-устойчива икономика, почиваща на устоите на приобщаващия растеж.

Тя може да доведе също така до приемането на по-интегрирана и последователна политика за развитие, която да обединява допълващи се икономически дейности, основани на здрави екосистеми.

Както е посочено в Седмата програма за действие на ЕС в областта на околната среда, опазването, съхраняването и увеличаването на природния капитал на ЕС изисква решаване на проблемите при източника посредством, наред с другото, по-широко интегриране на свързаните с природния капитал цели в други политики, което ще гарантира последователността на политиките и осигуряването на съвместни ползи.

Средствата от ЕС по линия на Многогодишната финансова рамка на ЕС за периода 2014-2020 г. могат значително да допринесат за постигането на тези цели, по-специално чрез разумното използване на фондовете на ЕС за земеделието, рибарството и Кохезионния фонд, както и фонда LIFE.

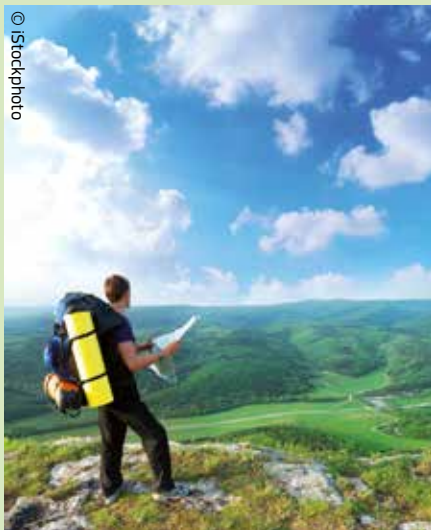
Важно е обаче всички съответни заинтересовани страни да бъдат включени в процеса, за да може „Натура 2000“ да разгърне своя пълен потенциал. Възможността да се демонстрират множество социални и икономически ползи от добре управляваната мрежа „Натура 2000“ ще насърчи по-доброто осъзнаване на стойността на богатия природен капитал на Европа в процесите на вземане на решения във всички съответни сектори, свързани със земеползването.

Това от своя страна би трябвало да доведе до една по-интелигентна, по-приобщаваща и устойчива политика за развитие, както е предвидено в стратегията „Европа 2020“.

Интегрирането на целите на Натура 2000 в други секторни политики ще допринесе за осигуряването на съвместни ползи.

Оценяване на икономическата стойност на различните видове екосистемни услуги

ТУРИЗЪМ: Natura 2000 вече се доказва като важен фактор на много местни икономики чрез привличане на туристи, чиито изразходени средства подпомагат местните икономики

Изразходените средства от посетителите на зони по Natura 2000, са около **50-85 млрд. EUR** годишно (през 2006 г.). Ако се вземат предвид само разходите на посетителите, които предпочитат зоните по Natura 2000 (за разлика от природните зони като цяло), този диапазон става 9-20 млрд. EUR годишно през 2006 г., генерирани от приблизително 350 милиона дни с посетители.

Общите изразходени средства, осигурени от туризма и отдиха, подпомагат между 4,5 и 8 млн. работни места на пълен работен ден. Ползите, получени от посетители, които предпочитат зони по Natura 2000, биха подпомогнали между 800 000 и 2 млн. работни места на пълен работен ден. За съпоставка, в туристическия сектор в ЕС-27 има общо 13 млн. работни места на пълен работен ден (през 2008 г.). Освен това защитените зони са в състояние да предоставят допълнителни ползи на местната и регионалната икономика, като привлекат инвестиции и подобряват местния имидж и качеството на живот.

ВОДА: Могат да се пестят пари посредством работа с природния капитал, като се икономисват разходите, свързани с пречистване на водата и водоснабдяването

Пречистването на водата и водоснабдяването са важни екосистемни услуги, които се предоставят от природните екосистеми, включително от защитени зони като тези по Natura 2000. Редица големи европейски градове, включително Мюнхен, Берлин, Виена, Осло, Мадрид, София, Рим и Барселона, се радват на естествено филтриране на водата по различни начини. Тези общини спестяват пари от пречистване на водата, благодарение на естественото пречистване от екосистемите. Икономии могат да бъдат прехвърлени на потребителите, което води до по-ниски разходи за комунални услуги за гражданите на ЕС.

Информацията от четири европейски града – Берлин, Виена, Осло и Мюнхен – дава възможност да се илюстрират ползите от защитените зони за пречистването на водата и водоснабдяването. П посредством прехвърляне на ползите може да се изчисли, че годишните икономически ползи от пречистването на водата са **7-16 млн. EUR**, а от водоснабдяването – **12-91 млн. EUR** на град. Средните ползи на глава от населението са 15-45 EUR годишно общо за пречистването на водата и водоснабдяването в четирите анализирани европейски града. За сравнение, средните сметки за вода на домакинствата в Германия възлизат на 200 EUR годишно.

МОРСКИ ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ: Морските зони по Natura 2000, като част от по-обширната мрежа от свързани морски зони, могат да окажат положително въздействие върху свърхексплоатираните рибни запаси

Морските защитени зони (МЗЗ), включително морските зони по Natura 2000, подпомагат редица екосистемни услуги, които, наред с други, спомагат за поддържането на здрави рибни запаси. Стойността на ползите, които се предоставят от морската зона, понастоящем защитена от мрежата (равна на 4,7% от морската територия на ЕС), е приблизително **1,4-1,5 млрд. EUR годишно**.

Стойността на ползите би се повишила до 3,0-3,2 млрд. EUR годишно, ако 10% от морската територия е защитена, и 6,0-6,5 млрд. EUR годишно – при защита на 20% от морската територия. Това следва да се счита за ориентировъчна стойност. Получаването на по-сериозни резултати ще изисква по-задълбочено разбиране, наред с други, относно влиянието на защитата върху местообитанията, услугите и рибарството извън зоните.

За повече информация вж. доклада на Комисията:

The economic benefits of the Natura 2000 Network: Synthesis report 2012

Съпоставяне на разходите и ползите от „Натура 2000“

Общото съотношение между ползите и разходите за защитата на всичките 300 зони по „Натура 2000“ за 25-годишен период в Шотландия беше изчислено на около седем. Това означава, че общите ползи за националното благосъстояние са седем пъти по-големи от националните разходи, което означава добра стойност за вложените средства.

В рамките на по-широка икономическа и институционална оценка на „Натура 2000“ във Франция са проведени няколко проучвания в редица зони с цел да се определят ползите от „Натура 2000“. В зоната по „Натура 2000“ „Plaine de la Crau“ нетните ползи са изчислени на около 142 EUR ha/годишно, т.е. приблизително седем пъти повече от разходите, свързани със зоната по „Натура 2000“.

През 2009 г. финландската Служба за природното наследство (Metsähallitus) и финландският Горски институт (Metla) направиха национална оценка на икономическите въздействия от природния туризъм и дейностите за отдих на открито върху местната икономика. Според проучването общите годишни приходи, свързани с изразходените средства от посетителите в национални паркове, са възлезли на 70,1 млн. EUR, като са подкрепили местната заетост посредством създаването на 893 човекогодина. Като цяло е изчислено, че публична инвестиция от 1 EUR в защитени зони е довела до 20 EUR възвръщаемост.

Натура 2000: опазване на природния капитал на Европа в полза на природата и хората.

За допълнителна информация:

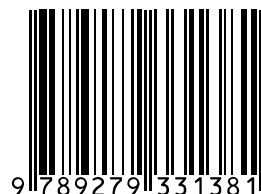
- ГД „Околна среда“, уебсайт за финансирането на Натура 2000: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/index_en.htm
- Работен документ на службите на Комисията: Финансиране на Натура 2000. Инвестиции в Натура 2000: ползи за природата и хората, 12 декември 2011 г. http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/docs/financing_natura2000.pdf

Изследвания и брошури (всички са на разположение на горепосочения уебсайт за финансирането на Натура 2000):

- The Economic benefits of the Natura 2000 Network (Synthesis report)
- Investing in Natura 2000: for nature and people – брошура
- Estimating the overall economic value of the benefits provided by the Natura 2000 Network & Annexes
- Estimating the economic value of the benefits provided by the tourism/recreation and employment supported by Natura 2000
- Recognising Natura 2000 benefits and demonstrating the economic benefits of conservation measures: successful and innovative approaches to financing Natura 2000 needs
- Assessing Socio-economic benefits of Natura 2000 sites – a toolkit
- The Economics of Ecosystems and Biodiversity (TEEB) (available from http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/economics/index_en.htm)

ISBN 978-92-79-33138-1

9 789279 331381

doi:10.2779/44591

© Европейски съюз, (2013)

Възпроизвеждането на съдържание, различно от снимки, е разрешено, при условие че е посочен източникът.

Снимки: корица, стр. 3, 4, 5 горе и в средата: istockphoto.com; стр. 2: thinkstock, стр. 5 долу, стр. 6: thinkstockphotos.co.uk, naturepl.com